

## ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

### ՀՈԴՎԱԾՆԵՐ

|                                                                                                                                                      |    |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Խոջաբեկյան Վ.Ե. – Հայ-թուրքական հարաբերությունների մի քանի հարցեր.....                                                                               | 3  |
| Թորոսյան Տ.Ս. – Ժողովրդավարական բազմակուսակցական համա-կարգի ձևավորման նախադրյալները և դժվարությունները հետխորհրդային տրանսֆորմացիայի երկրներում..... | 12 |
| Շահնազարյան Ա.Ի. – Ջաքարյանների ազատամարտերի երկրորդ փուլը...                                                                                        | 32 |
| Թորոսյան Կ.Ա. – Հավելյալ արժեքի մարքայան տեսության քաղաքա-տնտեսական սահմանափակությունը .....                                                         | 52 |

### ՀԱՂՈՐԴՈՒՄՆԵՐ

|                                                                                                                     |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Հայրապետյան Ս.Ա. – Պարագայով կառույցների շարադասական կադապարները գրաբարում.....                                     | 65  |
| Հարությունյան Գ.Հ. – Օսմանյան Թուրքիայում բարենորոգչական շարժման շուրջ .....                                        | 78  |
| Ասատրյան Ա.Գ. – Հովհաննես Աճեմյան. դիմանկարի նրբագծեր.....                                                          | 88  |
| Մխիթարյան Ս.Մ. – Մաշտոցյան ավանդույթները հայ դպրոցում (Հայ գրերի գյուտի, դպրոցի և դպրության 1600-ամյակի առթիվ)..... | 101 |
| Ավետիսյան Կ.Մ. – Իրավունքի հեգելյան փիլիսոփայությունը և արդիականությունը.....                                       | 110 |
| Շուրինյան Մ.Ռ. – Ապոլոնյան և դիոնիսյան նախասկիզբը Մ. Մեծարենցի պոեզիայում.....                                      | 116 |
| Սարգսյան Ս.Կ. – Ինտեգրման գործընթացները հայ երաժշտության մեջ...                                                     | 127 |
| Գամաղելյան Վ.Մ. – Դեկորատիվ արվեստի մոնումենտալ-հոգևոր հնչողությունը գորելենում.....                                | 139 |
| Մելիքյան Ս.Հ. – Ալեքսանդր Սարուխանի ծաղրանկարների գեղարվեստական մեթոդի առանձնահատկությունները.....                  | 151 |
| Հարությունյան Մ.Գ. – Արցախի մշակույթի ականավոր գործիչների լուսավորական գործունեությունը (1850-1920 թթ.).....        | 159 |
| Բաղդասարյան Ա.Վ. – Հանդիսատեսի ձևավորումը՝ որպես գեղարվես-տական կրթության կարևոր պայման.....                        | 168 |
| Գասպարյան Ռ.Ռ. – Միմեոն բաբունապետ Տաթևացին և նրա գործունեությունը Ձագավանքում.....                                 | 174 |
| Վարդանյան Ս.Ա. – Գևորգ Շերենց (1848-1921թթ.).....                                                                   | 183 |
| Գրիգորյան Գ.Մ. – Ականավոր վիմագրագետը.....                                                                          | 188 |
| Գալստյան Բ.Ժ. – Գոյափիլիսոփայությունը և ամերիկյան դրամատուր-գիան.....                                               | 194 |

## ԲԱՆԱՎԵՃԵՐ ԵՎ ՔՆՆԱՐԿՈՒՄՆԵՐ

|                                                                                  |     |
|----------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Սարգսյան Դ.Ն. - Ուրարտական պետության պատմության պարբերացման գլխավոր փուլերը..... | 202 |
|----------------------------------------------------------------------------------|-----|

## ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՄԱՏԵՆԱԽՈՍՈՒԹՅՈՒՆ

|                                                                                                                                          |     |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Կարապետյան Ա.Հ. - Սվազյան Վ., Հայոց ցեղասպանությունը և ժողովրդի պատմական հիշողությունը .....                                             | 216 |
| Քյուրքչյան Ա.Հ. - Կլիմենտ Հարությունյան, Հայ ժողովրդի մասնակցությունը Խորհրդային Միության Հայրենական մեծ պատերազմին (1941-1945 թթ.)..... | 220 |

## ԳԻՏԱԿԱՆ ԼՐԱՏՈՒ

|                                                                                                                    |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Եղիազարյան Ա.Կ. - Գիտնականի շարունակվող երիտասարդությունը.....                                                     | 224 |
| Ստեփանյան Ս.Ս. - Նորայր Սարուխանյան (ծննդյան 70-ամյակի առթիվ).....                                                 | 226 |
| Ֆլորենս Ավագյան, Զարմինե Պողոսյան - Ամերիկահայ ուսումնասիրություններին նվիրված բացառիկ գիտաժողով Նյու Յորքում..... | 228 |
| Աննա Շիրիսյան - Հռոմի Լևոնյան վարժարանի նորահայտ հայկական ձեռագրերը.....                                           | 234 |

## ԼՐԱՏՈՒ

|                                              |     |
|----------------------------------------------|-----|
| Գևորգ Ջահուկյան .....                        | 239 |
| Հասրաթյան Մ.Մ. - Ադրիանո Ալպագո Նովելլո..... | 241 |

## СОДЕРЖАНИЕ

### СТАТЬИ

|                                                                                                                                       |    |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Ходжабекян В.Е. - Некоторые вопросы армяно-турецких отношений.....                                                                    | 3  |
| Торосян Т.С. - Предпосылки и сложность формирования демократической многопартийной системы в странах постсоветской трансформации..... | 12 |
| Шахназарян А.И. - Второй этап освободительных войн Закарянов.....                                                                     | 32 |
| Торосян К.А. - Политэкономическая ограниченность марксистской теории прибавочной стоимости.....                                       | 52 |

### СООБЩЕНИЯ

|                                                                                                                 |     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Айрапетян С.А. - Словопорядковые модели конструкций с обстоятельствами в древнеармянском языке (грабаре).....   | 65  |
| Арутюнян Г.Г. - О реформаторском движении в Османской Турции.....                                               | 78  |
| Асатрян А.Г. - Ованес Аджемян: штрихи к портрету.....                                                           | 88  |
| Мхитарян С.М. - Традиции Маштоца в армянских школах (к 1600-летию создания армянской письменности и школы)..... | 101 |
| Аветисян К.М. - Гегелевская философия права и современность.....                                                | 110 |
| Шолинян М.Р. - Аполлоновское и дионисийское начало в поэзии М. Мецаренца.....                                   | 116 |
| Саркисян С.К. - Интегрирующие процессы в армянской музыке.....                                                  | 127 |
| Гамагелян В.М. - Духовный аспект монументально-декоративного искусства в гобелене .....                         | 139 |
| Меликян С.А. - Особенности изобразительного метода в карикатурах Александра Сарухана.....                       | 151 |
| Арутюнян М.Г. - Просветительская деятельность известных деятелей культуры Арцаха (1850-1920 гг.).....           | 159 |
| Багдасарян А.В. - Формирование зрителя как важное условие художественного образования.....                      | 168 |
| Гаспарян Р.Р. - Рабунапет Симеон Татеваци и его деятельность в монастыре Дзагаванк.....                         | 174 |
| Варданян С.А. - Геворк Шеренц (1848-1921 гг.).....                                                              | 183 |
| Григорян Г.М. - Известный эпиграфист.....                                                                       | 188 |
| Галстян Б.Ж. - Экзистенциализм и американская драматургия.....                                                  | 194 |

## ДИСКУССИИ И ОБСУЖДЕНИЯ

|                                                                               |     |
|-------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Саркисян Д.Н.- Главные этапы периодизации истории урартского государства..... | 202 |
|-------------------------------------------------------------------------------|-----|

## КРИТИКА И БИБЛИОГРАФИЯ

|                                                                                                                               |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Карапетян А.Г.- Связян В., Геноцид армян и историческая память народа.....                                                    | 216 |
| Кюркчян А.Г.- Климент Арутюнян, Участие армянского народа в Великой Отечественной войне Советского Союза (1941-1945 гг.)..... | 220 |

## НАУЧНАЯ ХРОНИКА

|                                                                                                                                   |     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Егиазарян А.К.- Неизбывная молодость ученого.....                                                                                 | 224 |
| Степанян С.С.- Норайр Саруханян (к 70-летию со дня рождения).....                                                                 | 226 |
| Флоренс Авакян, Зармине Погосян- Эксклюзивная научная конференция в Нью-Йорке, посвященная армяно-американским исследованиям..... | 228 |
| Анна Ширинян- Нововыявленные армянские рукописи римской духовной школы Левонян.....                                               | 234 |

## ХРОНИКА

|                                            |     |
|--------------------------------------------|-----|
| Геворк Джаукян .....                       | 239 |
| Асратян М.М.- Адриано Алпаго Новелло ..... | 241 |

## CONTENTS

### ARTICLES

|                                                                                                                                                         |    |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Khojabekian V. Ye. – Some Questions of Armenian-Turkish Relations.....                                                                                  | 3  |
| Torosian T.S. – Preconditions and Difficulties in the Formation of Democratic<br>Multi-Party System in the Countries of Post-Soviet Transformation..... | 12 |
| Shahnazarian A.I. – The Second Stage of Wars of Liberation of the Zakarians..                                                                           | 32 |
| Torosian K.A. – Political Economical Scantiness of the Marxist Theory of<br>Surplus Value.....                                                          | 52 |

### REPORTS

|                                                                                                                                                           |     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Hayrapetian S.A. – Word-Order Models of Constructions with Adverbials in<br>Old Armenian (Grabar).....                                                    | 65  |
| Harutyunian G.H. – On Reformatory Movement in Ottoman Turkey.....                                                                                         | 78  |
| Asatrian A.G. – Hovhannes Adjemian: Strokes to the Portrait.....                                                                                          | 88  |
| Mkhitarian S.M. – The Mashtots Traditions in Armenian Schools (to the 1600th<br>Anniversary of the Creation of Armenian Written Language and School)..... | 101 |
| Avetisian K.M. – The Hegel Philosophy of Law and the Present.....                                                                                         | 110 |
| Sholinian M.R. – The Apollo and the Dionysus Principle in M. Metsarents's<br>Poetry.....                                                                  | 116 |
| Sargsian S.K. Integrating Processes in Armenian Music.....                                                                                                | 127 |
| Gamaghelian V.M. – Spiritual Aspect of Monumental-Decorative Art<br>in Gobelin .....                                                                      | 139 |
| Melikian S.H. – Peculiarities of Figurative Method in Alexander Sarukhan's<br>Caricatures.....                                                            | 151 |
| Harutyunian M.G. – Enlightening Activity of Famous Cultural Workers of<br>Artsakh (1850-1920).....                                                        | 159 |
| Baghdasarian A.V. – Formation of the Spectator as an Important Condition<br>of Artistic Education.....                                                    | 168 |
| Gasparian R.R. – Teacher Simeon Tatevatsi and His Activity in the<br>Monastery of Dzagavank.....                                                          | 174 |
| Vardanian S.A.- Gevorg Sherents (1848-1921).....                                                                                                          | 183 |
| Grigorian G.M. – Famous Epigraphist.....                                                                                                                  | 188 |
| Galstian B.Zh. – Existentialism and the American Drama.....                                                                                               | 194 |

## DEBATES AND DISCUSSIONS

|                                                                                                |     |
|------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Sargsian D.N. – Main Stages of Division into Periods of the History of the Urartian State..... | 202 |
|------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|

## CRITICISM AND BIBLIOGRAPHY

|                                                                                                                                             |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Karapetian A.H. – Svazlian V., Armenian Genocide and the People's Historical Memory.....                                                    | 216 |
| Kyurkchian A.H. – Kliment Harutyunian, Participation of the Armenian People in the Great Patriotic War of the Soviet Union (1941-1945)..... | 220 |

## SCIENTIFIC NEWS

|                                                                                                                |     |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Yeghiazarian A.K. – Inexhaustable Youth of the Scientist.....                                                  | 224 |
| Stepanian S.S. – Norayr Sarukhanian (to the 70th birth anniversary).....                                       | 226 |
| Florence Avakian, Zarmine Poghosian – Exceptional Conference in New York on the Armenian-American Studies..... | 228 |
| Anna Shirinian – Newly-Found Armenian Manuscripts of Levonian Spiritual School of Rome.....                    | 234 |

## NEWS

|                                                      |     |
|------------------------------------------------------|-----|
| <u>Gevorg Jahukian</u> .....                         | 239 |
| Hasratian M.M. – <u>Adriano Alpago Novello</u> ..... | 241 |

Վերստուգող սրբագրիչ՝ Քուփեյան Ս. Տ.  
Համակարգչային շարվածք և ձևավորում՝ Մարտիրոսյան Թ. Ի.

Հանձնված է արտադրության 7. 07.2005 թ.: Ստորագրված է տպագրության 7. 07.2005 թ.:  
Չափեր՝ 70 x 108 <sup>1</sup>/<sub>16</sub>: Տպագրական 18 մամուլ: Տպաքանակը՝ 200: Պատվեր՝ 3: Գինը՝ 1000 դրամ:  
ՀՀ ԳԱԱ տպարան, Մարշալ Բաղրամյան 24:  
Խմբագրության հասցեն՝ Երևան-19, Մարշալ Բաղրամյան 24-գ:Հեռ.՝ 56-41-80, 58-19-02:  
E-mail: lraber@sci.am